DE AVXILIIS HOSTI PRAESTITIS, MORE GENTIVM HODIERNO HOSTEM NON EFFICIENTIBVS.

DISSERTATIO,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVAM

ILLVSTRISSIMO ATQVE *EXCELLENTISSIMO DOMINO,*

DOMINO

ADAMO OTTONI DE VIEREK,

POTENTISS. PORVSS. REGIS MINISTRO STAT. INTIMO

RELIQVA,

IN PERPETVAE SVBIECTIONIS DOCVMENTVM OFFERVNT

IOANNES FRIDERICVS DE BEVLWIZ,

ET

GVILIELMVS FRIDERICVS DE BEVLWIZ, AVCTOR.

HALAE VENEDORVM,

TYPIS VIDVAE IOANNIS HENRICI GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.

ANN. CIↃ IↃCC XXXXIII.

Digitized by Google

Si quaeramus, quinam fuerint, quorum impetum atque uim ſenſit hucusque magna Imperii Germanici pars, eos uidemus deuaſtaſſe patriae terras, qui Auguſtiſſimi capitis ſocii nominari uoluerunt, quique uniuerſe aliena negotia in rem quaſi ſuam procurare non immerito

creduntur. Haud igitur adeo mirum eſſe debet, ſi belligerantes pacem iam repoſcant, et alterutrius partis foederatus in nexu ſolus remaneat. Qui uero Lydium iuris Naturalis lapidem gentium actis geſtisque admouet, neſcio quae inaudita hucusque deprehendet. Suborta nobis idcirco fuit quaeſtio, quousque progrediantur ex more Gentium Europae hodierno ſociorum conamina, et quantum facere liceat iis, ut ab aduerſa parte pro hoſtibus non habeantur. Audemus, ILLVSTRISSIME atque EXCELLENTISSIME DOMINE, noſtras in hoc argumento meditationes,

tan-

Digitized by Google

tanquam documenta ingenuae deuotionis, qua SVMMI NOMINIS TVI EXCELLENTIAM colimus, TIBI offerre; non quidem uana ſpe elati, ineſſe aliquid huic ſcriptioni, quod tanti Maecenatis faſtigio dignum ſit; ſed id ſaltem reputantes, rem ipſam ex iis eſſe, quae TVI ordinis uiros perpetuo occupare ſoleat. Nihil ergo obeſſe nobis uiſum eſt, quo minus, ſuffulti TVA gratia, quam non ſine intimo pietatis ſenſu experti ſumus, EXCELLENTISSIMO NOMINE TVO hanc qualemcunque lucubrationem condecoremus. Vbi praeſertim innotuit nobis,

quantum in TE praeſidii inueniant, qui Appollinis caſtra ſequuntur. Cum igitur minime dubitemus, ſupremum Numen etiam noſtris ſupplicationibus ſubſcripturum, quae TVAM perennem incolumitatem ſemper ſibi propoſitam habent, demiſſe ſimul inaeſtimabilem illam TVAM beneuolentiam expetimus, TVAEque magnitudini nos plane deuouemus.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

Inualuit iam more Gentium Europae noſtrae, quod olim ſua natura fieri non poſſe uiſum eſt: Eum nempe in hoſtium numero haud cenſendum eſſe, qui aduerſae parti armis pecuniaque auxilium praeſtat. Nobile igitur tangimus argumentum, nouam exhibens regulam, ad quam gentes Europae fere uniuerſae actiones ſuas componunt. Nec adſcribimus quidem his gentium factis aliquam iuris Gentium auctoritatem; uerum non mediocrem exemplorum uim futuram auguramur

fidu-

Digitized by Google

fiduciamque ſagaciſſimorum ſtatus adminiſtrorum, qui optime norunt, quid regnis ſuis maxime proſit, et qua commodiſſime ratione illorum rebus conſulere poſſint.

§. II.

Quanquam minime ſpernendae ſint ſcholarum doctrinae de iuſtitia iniuſtitiaque actionum inter gentes, per ratiocinia ex indubitatis principiis elicita; neceſſe tamen quoque uidetur iis, qui uitae ciuili et uſui rerum ſeſe dicarunt, ut etiam in eas inquirant opiniones, quibus ſapientiſſimi noſtri aeui uiri in rebus maximi momenti adminiſtrandis utuntur. Qua de cauſa totam rem ita pertractare uiſum eſt, ut primum hoſtis nomen ex mente iuris Naturae et Gentium interpretum conſideremus, deinde proponamus, quantum ab eo diuerſus ſit is, qui foederatus eſt hoſtis, ex quo maxima huic diſquiſitioni accedet uis ex gentium uſu geſtisque.

§. III.

§. III.

Siquidem ueterum ſententiam intuemur, hi certe etiam contra foederatum hoſtis iuſta edixerunt arma. Cum tamen nunc de praeſenti uſu gentium Europae differendum nobis ſumſerimus, merito antiqua miſſa facimus. Contemplantes autem definitionem, quae doctoribus noſtri aeui conſtitutiua hoſtis in ſe continere uidetur, ueremur, ne paullo liberaliores hoc nomine, gentibus tam exoſo, uideantur.

§. IV.

Hoſtis enim iis eſt, qui ui doloue alterius ius perfectum laedere intendit. Cum uero gentibus ſit tanta inſita cupiditas, nocendi ſibi inuicem, Europa perpetuis bellis implicita eſſet; quod quidem aliqua ex parte negari nequit, ſi conſideremus, quomodo populi eius erga ſe inuicem animati ſint, quidue callidis et clandeſtinis artibus intendant. At cum in limi-

ne huius opuſculi indicauerimus, propoſitum nobis eſſe, arctiori ſpatio circumſcriptis, ipſis rebus geſtis tantum inſiſtere, quibus ſua conſtat certitudo et ratio; id certe adſerimus, dolum, in ſe conſideratum, non facere hoſtem, niſi cum armata ui coniunctum, aut qui proximam eidem cauſam ſuppeditet. Vbi uero ui aperta inter ſe certant hoſtes, bellum uocamus; unde concludere licet, inter eos, qui dolo tantum ſibi inſidiantur, nullum eſſe bellum.

§. V.

Aliud eſt belli requiſitum, quod primis cultoribus iuris Natur. omnino neceſſarium uiſum eſt, nempe declaratio ſolennis (*), poſterioribus tamen ſecus uiſum fuit. Multae quidem

(*) GROTIVS de I. B. et P. Lib. III. cap. III. §. 5. ſeq. HVB. de iure ciuitatis Lib. III. ſect. IV. cap. IV. §. 27. HVLD. ab EYBEN de iure belli Part. III. opuſcul. p. m. 710. §. 6. aliique plures. Sed THOMASIVS in notis ad HVB. l. c. in contraria eſt ſententia, quem ſequuntur recentiores.

Digitized by Google

quidem fuerunt cauſae, quae priores in hanc ſententiam perduxerunt, ſatis paſſim explicitae. Et quamuis arbitrentur alii, iuris Nat. obligationem nihil ſolenne requirere, quin ſuadere potius, ut hoſtem de improuiſo adoriamur, omni opportunitate bellum depellendi eum, ſi fieri poteſt, intercludamus, dolo non minus, quam armis experiamur, imo clandeſtinis artibus interdum plus tribuamus, quam aperto Marti. Omnino quidem id iuſtum uidetur, ſi bello nihil aliud intendimus, quam ut iſti, a quo hucusque iniuriam paſſi ſumus, ea mala rependamus, quae nobis inferre conatus fuerat, ac deinde eum uiribus, ulterius nocendi, priuemus. Sed alium hucusque gentibus in hac re ſenſum inſediſſe obſeruamus.

§. VI.

Nempe bellum iis fuit inſtar iudicii diuini, et belli euentus uoluntatem Dei aperire uiſus eſt, qui contendentium iuſtam adiuuet cau-

Digitized by Google

ſam, iniuſtam deſtituat, ſicque uictor ſimul diuinam uindictam executioni dare putabatur. Ne tamen nimis exacte hic ciuilis ordinis amusſim ſequi uideamur, notandum, a recta ratione, ſummum Numen agnoſcente, minime abhorrere, quod orbis terrae rectoribus Deus ipſe ius reddere uideatur, a cuius poteſtate ſolum pendent, et quorum res humano arbitrio penitus exemtae ſunt, ut belli aleae iura illorum committi debeant. Quis igitur dubitet, quin ſupremus huius orbis rector in tali temporis momento ſuo ſpeciali auxilio ei genti adſit, a cuius parte ſtat iuſtitia, dummodo nihil agatur ſegnius aut remiſſius, aut aliter uideatur prouidentiae diuinae, quod humani ingenii uicem longiſſime ſupergreditur. Ita uero ſtatuerunt gentes tam ueteris, quam recentioris aeui (*).

Sed

(*) Id quod B. Dn. COCCEII in diſſ. *de iuſto praeliorum exitu*, ex declaratione earum, bellorum euentu, et natura praeliorum egregie illuſtrauit, ut nobis nihil reli-

Digitized by Google

Sed ut appareat etiam, qua de cauſa diutius illi de bello ſolenni argumento immorati fuerimus. Non prorſus idem eſſe agnoſcimus, ſi quis ſocii cauſam tuendam ſimpliciter ſuſcipit, ideoque moribus gentium bellum haud gerit. In hac autem ſubſidiorum belli ſubmiſſione non ſola denuntiatio atque animus, rem iudicio diuino committendi deficit, ſed plures aliae differentiae recenſendae nobis ueniunt, quae inter hocce negotium, et bellum ſolenne intercedunt.

§. VII.

Quod quo fiat diſtinctius, ſeparandum eſt praeſens negotium ab eo, quando princeps patitur, ut ſiue alter belligerantium, ſiue uterque militem propriis ſumtibus in ſuis prouinciis conſcribat, atque pretio iuſto interueniente res ad bellum inſtruendum pertinentes ibi com-

reliquum ſit, quam inſignia huius ſummi uiri merita in quauis literarum parte ſuſpicere et uenerari. GROT. de iure B. et P. Lib. II. cap. I. §. 3. p. m. 180. ſeq. in totum ciuilibus cauſis belli rationes exaequat.

paret. Hoc enim citra hoſtilitatis notam, praeſertim hodie, a quibusdam gentibus fieri, nemo non uidet. Quamuis minime uel id ipſum a multis magnae auctoritatis doctoribus admittatur, aequioribus ſaltem res ita definienda uiſa eſt, ne alteri parti idem denegetur, neue ei, qui legit milites, et coëmit adparatum bellicum, iſta ſubſidia ultro adducantur.

§. VIII.

Deinde nullam reprehenſionem ueremur, ſi adſeruerimus, eos, qui ante praeſens bellum pactis determinatam copiarum ſummam ſocio ſuo ſubmittunt, non praeciſe id hoſtili animo feciſſe uideri contra eum, qui bello petitur. Hoc enim caſu ſola pactorum ſeruandorum religio in cauſa eſſe poteſt, ut quis militem ſuum in arma ire iubeat, citra directum animum alteri nocendi, qui tamen, quantum quidem nos intelligimus, unanimi conſenſu ſcriptorum requiritur in hoſtis definitione. Si enim is ei ineſſet,

eſſet, ampliora forſan auxilia praeſtanda forent, nec e contrario ſperari certo poterit, determinatarum copiarum ſummam coeptis parem futuram, neque fieri poſſet, ut utrique interdum belligerantium ſubſidia praeſtarentur, quod tamen noſtro aeuo haud inſolens ac inauditum eſt. Deeſt ergo dolus et conſilium alteri damnum inferendi, quod tamen recepta hoſtis definitio requirit. Verum ſi uel maxime haec omnia ſecus eſſent, non tamen pro hoſte a gentibus habetur, id quod omne momentum hic conficere uidetur, quod ipſum luculentius patebit, ſi de poſtremo nunc caſu egerimus, cum propoſitae ſcriptionis fine proxime coniuncto. Fruitur liberrimo commercio cum ea gente, in quam milites emittuntur; imo nonnunquam eius capiti aliquo ſubiectionis et fidelitatis nexu adſtrictus eſt, quocum manifeſto pugnat inimicus animus.

§. IX.

Digitized by Google

§. IX.

Demum fieri poteſt, ut cuidam tam arctum foederis uinculum intercedat cum altero, ut hunc, infeſtis ſignis impetitum, parata pecunia atque adſumtis armis liberet a periculo, cui ceteroquin ſuccumbendum fuerat, eumque ab omni incommodo ac detrimento integrum praeſtet. Atque, hoc non diffitemur, difficulter a bello diſtingui, ſi ius Naturae tantum audiamus, iſtaque auxilii latio uix ac ne uix quidem ab hoſtilitatis nota liberatur. Interim non omnia hic occurrunt, quae in hoſte requiruntur (*); unde differentias quasdam memorabimus, quae nihilominus inter bellum ordinarium et hanc auxilii praeſtationem animaduertimus. Primo nulla antecedit laeſio alterius partis, unde durum eſſet, hoſtili animo in eam ferri.

(*) Extemplo ſociis hoſtis ſui bellum indicunt FRANKENSTEIN in diſp. *de iis qui neutr. in bello partes tenent.* theſ. 12. OBRECHT. diſſ. 12. §. 12. 13., et alii, qui tamen iuris naturalis rigorem ſequi uidentur, non obſeruato, quid uſus addiderit.

Digitized by Google

ferri. Deficit hic non minus, quam in ſuperiori caſu directus animus nocendi, ubi id tantum agitur, ut pactis fiat ſatis, eoque ſecurius exſpectari poſſit auxilium, quando propriis non tuto fidendum eſt uiribus. Exulat hic declaratio, quae, utut tacita (*) admittatur, ſemper tamen uera adeſſe debet.

§. X.

Sed quod maxime attendi meretur, expedire admodum gentes crediderunt noſtris temporibus, ſub foederatarum copiarum ſpecie bella reuera gerere, et profecto non ſine grauiſſimis cauſis, quas infra proponendi erit

C occaſio.

(*) Neque tamen ea etiam noſtris temporibus contentae fuerunt gentes, quamuis nonnunquam in ipſa expeditione expreſſam facere ſoleant. De nouiſſimo bello Gallico eam exhibet ROVSSET Tom. IX. et quidem Galliae regis de ann. 1733. 10. menſ. Octob. p. 279. et Imperatoris et Imperii p. 337.

Digitized by Google

occaſio. Quoties ergo populus hac ratione populum aggreſſus fuerit, de ſe tantum queretur, ſi eodem modo uis ui repellatur; et ſocius eius principis, cui exitium minatus erat, pari ratione cauſam foederis interſerens, iterum hunc pari ratione uim armorum ſentire faciat. Vti enim ſumma eſt gentium inter ſe aequalitas, ita pari iure omnes inter ſe utentur. Et ſane omnes fere gentes inter ſe hac lege agere coeperunt, ergo etiam inter omnes haec aequalitatis ratio erit ſeruanda. Longum quidem foret, enarrare, quo ſingula regna tempore, quaue occaſione hoc modo aliis foederis ſpecie auxilio fuerint, ita, ut non aperte nouas inimicitias ſuſcipere uiſa ſint, quaedam tamen exempla deinceps allegare non incommodum erit, ubi de origine ſeu potius frequentiori uſu huius inſtituti agendum.

§. XI.

Digitized by Google

§. XI.

Si ius uiolandum, regni cauſa uiolandum eſſe credidere principes, qui propriam felicitatem ac magnitudinem omnibus aliis conſiderationibus antepoſuerunt: quid ergo mirandum, quod populi liberi hac in re, utilitatis cauſa, quae ſemper iuſti et aequi mater eſſe ſolet, aliquantum diſceſſerint a iure, quod uocant, permiſſiuo, ſeu facultate, uel ſic, uel aliter agendi inter ſe, quod facere impune potuerunt. Non autem ſine ſingulari commodo eo perducti ſunt populi, ut foederatum, pactorum tantum fidem interſerentes, tuerentur, ac proprium odium erga eiusdem hoſtem foederati amicitia contegerent.

§. XII.

Primum, obtento fine, nempe ut reprimant inuiſam alterius potentiam, atque ſocio opem ferant, dulci pacis otio ipſi interea fru-

Digitized by Google

untur, rebus ſuis impoſterum proſpiciunt, periculum auertunt ſine praeſentis diſcriminis metu. Poſitam ſibi habent ante oculos generalem ciuilis prudentiae regulam: *Colendam eſſe cum aliis, quamdiu fieri poteſt, amicitiam.* Neque cuiquam mirum uidebitur, quod falſam pronuntiemus amicitiam, ubi alterius conatibus ui armata obuiam itur. Quis enim ignorat, quanta ſit gentibus inter ſe neceſſitudo? quam ſimulatam eſſe non magnopere inficiamur, cum proprii commodi cupiditas omnes actiones, ſicut anima corpus regat; parum ergo refert, ſi etiam ad hunc caſum ſimulata gentium erga ſe beneuolentia extendatur.

§. XIII.

Enimuero ſi quaeuis auxilii latio principes Europae bello implicaret, Iani templum non ſaepius apud nos quam olim Romae clauderetur. Ex quo enim hi tanta ſollicitudine

rebus

rebus ſuis atque ſaluti proſpicere coeperunt, ut uel ſolus creſcentis potentiae metus iuſtam belli cauſam hodie praebeat (*), ſane aeternum in hoc terrarum orbe ferueret bellum. Videmus certe omnes Europae populos hac prouidentia uſos fuiſſe. Sic Gallia (**) ob hanc cauſam Hiſpanorum et Auſtriacorum potentiae continuo infeſta fuit. Vt taceamus, quae in Angliae, Succiae, Hollandiae aliarumque rerumpublicarum hiſtoria hac de re paſſim occurrunt. (***).

 §. XIV.

(*) Quod B. GVNDLING. inter alios ſingulari diſquiſitione magis tamen ex facto, quam iure in ſe conſiderato illuſtrauit, in Gundlingianis Part. V. num. I.

(**) Quae prima aequilibrii Europae ſub HENRICO IV., auctore Angliae regina ELISABETHA, mentionem fecit, teſte Illuſtr. Dn. SCHMAVS. in der Einleitung zur Staats-Wiſſenſchafft Part. I. p. 53.

(***) Quod non minori eruditione, quam elegantia expoſuit Ill. Dn. GLAFEY in dem Rechte der Vernunfft Lib. VI. p. 31. §. 62. usque ad p. 56. §. 98.

§. XIV.

Miſera futura eſſet Europae conditio, ſi perpetuis huiusmodi diſſidiis agitata, omnibus iis bonis careret, quae mutua gentium commercia, per apertum bellum omnino ſublata, generi humano praeſtant. Liberae quidem respublicae, licet ſummae ſibi gloriae ducant, quod a nullius nutu atque legibus pendeant, non tamen inficiantur, ſuam felicitatem nulla re magis promoueri, quam mutua communicatione bonorum, quibus quaeque earum abundat. Ab omni tamen inuidia is immunis non erit, qui alium foederati tantum cauſa bello laceſſit, et iniuriam ſibi non illatam ulciſcitur. Interim etiam ad hanc cauſam ſimulata foederis ratio extendi conſueuit.

§. XV.

Demum bellum pacis redimendae gratia ſuſcipitur, idque non tantum quaerunt ipſi inter

ter quos bellum intercedit, ſed etiam ſpectatores certaminum huiusmodi, quam primum fieri poteſt, tollere ea ſtudent, qui non ſine ſumma ratione conciliatorum ſibi partes ſumunt, eoque facto utrique parti ſuam amicitiam probant. Nemo autem in gratiam reducere mutuos hoſtes poteſt, qui ipſe hoſtis fuit. Foederatum interim hoſtis noſtris moribus a pacis conciliatione necquidquam excludi et arceri uidemus, quod hoſtilitatis reſpectum ab eo manifeſte ſeparat atque diſcernit. Legatorum, qui perpetuo in aula principis commorantur, maximus in hoc negotio uſus eſt, qui abunde ſumtus legationis penſat.

§. XVI.

At nemo diutius amicitiam retinere pacemque colere poteſt, quam altera pars uoluerit, nec minus licet ei de bello cogitare, qui belli ſubſidia adferre coepit foederato, quam

ei

ei, aduerſus quem attulit. Mirum ergo uidebitur, quare hic utplurimum ſibi prodeſſe ducat, foederatum hoſtis non pro hoſte habere laruamue ei detrahere. Iterum autem plures rationes illum eo adducere uidentur; quarum aliae iam propoſitae ad ipſum hoſtis foederatum pertinent, aliae ad eum, cui intentatur bellum. Inter illas merito refertur, quod commercia ſalua interim maneant, animus aggreſſoris ſub perſona foederati aduerſae partis non in totum ab eo alienetur, et quae ſunt alia. His recte accenſetur, quod foederatus hoſtis non ubique arma mouere poſſit, ſed iunctis duntaxat cum uero hoſte uno eodemque loco uiribus et agminibus contendat, quod adhuc ſollicite ſeruari obſeruamus. Quanto autem fortunae beneficio ille utatur, qui non in multis locis ſimul aduerſarii impetum ſuſtinere cogitur, iſti norunt, qui anteriora facta memoria ſic recolunt, ut idoneam euentis cauſam,

ſatis

Digitized by Google

fatis regnorum ueram iuſtamque originem tribuant, quaeque uniuerſalia in iis ſunt, cuiuis ſimili caſui prouide admetiantur. Fuere quidem reges, qui uel proprio affectu, uel ſubditorum rabie commoti, bellum etiam foederato hoſtis denuntiarunt; idque uel hodie cuique integrum eſt; quin plerisque bellis, ubi primo aduerſus proprium hoſtem pugnatum eſt, uidere licet, apertas inde ſimultates in foederatum hoſtilem facile recidiſſe. Sed hoc facto haud dubie iis commodis deſtituuntur, quae attigimus hucusque.

§. XVII.

Obſtare quidem uidetur, quod uictori liberum ſit, utri hoſtium ſatisfactionem extorquere uelit, quam nonniſi a uero hoſte honeſte requirere poſſe uidetur, ſi bellum non fuerit etiam cum eius foederato. Eamque cau-

ſam fuiſſe conſtat, cur rex aliquis, graui offenſa exaſperatus, imperium noſtrum bello laceſſiuerit, ut ab eodem iniuriae aliunde illatae reparationem conſequeretur. Sed huic dubio commode opponi poteſt, quod ea hodie principum noſtrorum indoles ſit, ex uariis exemplis elucens, ut alter ſaepenumero poenam incurrat, meritam ab altero. Vbicunque enim ſuccumbet is, qui inferior uiribus eſt, ſiue ipſe ſeſe bello immiſcuerit, ſiue ab omni ui abſtinuerit.

§. XVIII.

Expoſuimus iam, quae inciderunt nobis *de auxiliis hoſti latis, hoſtem non efficientibus*. Id quod iuri Naturali in ſe conſiderato non omnino reſpondere confitemur. Adiecimus cauſas, ob quas hic mos gentibus ſeſe probaſſe uidetur. Siue ergo auxilia a foederato praeſtita,

Digitized by Google

ſtita, ſiue bellum ſociale, ſiue foederis initi exactam fidem, ſiue bellum minus ſolenne, ſiue certamen noſtris temporibus, callidiſſimis omnino, proprium uocare lubeat, noſtra parum refert.

§. XIX.

Sed fidei datae memores addimus adhuc, quo forſan tempore huius moris exſtantior uſus eſſe coeperit. Equidem olim, ubi ſingula ex effectu iudicabantur, huius rei poene nullum reperimus ueſtigium; uerum recentiori aeuo rei eidem diuerſae prorſus attributae ſunt affectiones. Fatemur quidem promiſſi religionem, et propriam incolumitatem ſemper exegiſſe, ut ſanguine, neceſſitudine et foedere iuncti contra intentatam uim defenderentur; quin ultro largimur, factum nonnunquam eſſe, ut is, cuius conatibus aduerſus foederatum reſiſti oportuit, nihil in eo hoſtile praeſumſerit,

Digitized by Google

interim ſemper obſeruamus, hoc tunc factum, ubi aduerſarius ignorauit, quanto molimine eius auſis obuiam eatur.

§. XX.

Verum enim uero ſaeculo XVI., ni fallimur, eius rei illuſtria exempla occurrunt, quae breuiter perſtringere iuuat. Non enim in hoc argumento eo conſilio uerſamur, ut res geſtas illuſtremus, ſed tantum tralatitia ad praeſentem theſin applicemus. Equidem CAROLVS I. Hiſpaniae rex, ſuis rebus non ſatis in iſto regno fiſus, 1516. Nouioduni cum FRANCISCO I. Gall. Rege his conditionibus pactus eſt, ut inter alia Galliae regi liceret IOANNI ALBRETANO regnum Nauarrae, ab Hiſpanis ademtum, armis reſtituere, ita quidem, ut haec armata auxilia, foederato praeſtita, pacem haud rumpere uiderentur. Qua in re obſeruamus expreſſa

Digitized by Google

preſſa pacta id ſanciuiſſe, quod poſtea tacite et ipſo uſu alibi etiam inualuit.

§. XXI.

Poſtquam uero potentia Hiſpanica, ſub CAROLO V. metum omnibus iniiciens, finitimisque quodammodo fata diſpenſans, ſub filio eius PHILIPPO in debiliorem ſtatum recidere inciperet, ut per indirectum etiam ei noceri poſſe crederent gentes, maiorem huius rei uſum eſſe reperimus. Et quidem cum Galliae tum Angliae regna Belgis primum tecte ita opem ferebant, ut praeſertim ELISABETHA, Angliae regina, ab anno 1577. ad 1588. pecunia et armis Belgii ordinibus ſubueniret, usque dum aperto utrimque Marte pugnaretur. Viciſſim PHILIPPVS, probe perſpiciens tentamenta uicinorum praepotentium, inteſtina Galliae bella alebat, et Hiberniae, aduerſus

Angliam rebelli, opitulabatur; donec ardens uindicta ad capienda conſilia talia eum abriperet, quae utriusque regni euerſionem prae ſe ferebant.

§. XXII.

Superiori ſaeculo Imperator FERDINANDVS II. haud ſatis praeſtitiſſe ſibi uidebatur religioni Romano-Catholicae, ſi ei ſolam Germaniam redderet, quam ob rem Poloniae regi, cuius inclinatae poene erant res, exercitum multorum millium ſubmiſit, aduerſus Sueciae Regem, foederis et neceſſitudinis obtentu (*), qui tamen pacem certe tum cum Imperio colebat. Quam moleſte hoc tulerit Suecorum heros memorare nihil attinet, dummodo notaueri-

(*) Legi merentur hac de re literae Electorum, ad Regem GVSTAVVM ADOLPHVM ſcriptae, ex ſententia Imperatoris apud KEVENHILL. in Annal. Ferd. Tom. XI. p. 1162.

uerimus, non minimam hanc fuiſſe cauſam, quare deinceps Imperatoris FERDINANDI potentiam tanto impetu fregerit domi, adeo, ut non ſine ratione dici poſſit, catholicam religionem tot illuſtribus Epiſcopatibus ſaeculo addictis pacem, in ſuam utilitatem fractam, in fine redemiſſe a Suecis.

§. XXIIII.

Hauſiſſe haec ſufficiat ex uaſto rerum geſtarum pelago, quae tamen ſatis probare poſſunt, morem hunc gentium haud ita diu excogitatum, et magis magisque excultum eſſe. Noſtrae aetatis geſta addere ſuperſedemus, ubi omnia iuris gentium axiomata ſummam attigiſſe uidentur ſubtilitatem. Si tamen priſca exempla cum recentiſſimis contendamus, hariolamur fere, aperta adhuc bella inter eos, qui mitiori ſpecie hucusque inter ſe pugnarunt, ſecutura

Digitized by Google

cutura eſſe, quibus demum, tanquam uehementiſſimo morbo, noxia omnis diſcordiarum materia expellatur. Quanquam etiam D. O. M. benignitas et clementia rem breui tempore eo deducere poſſit, ut, qui ad rerumpublicarum gubernacula ſedent, abiectis armis ſanguini parcant, et belli calamitatibus exhauſtos exoptata pace recreent atque conſolentur.

TANTVM.

Digitized by Google